

CENTER
BOSTON
MEDICAL

TESTIS JENÉTIKU

PA INTENDE RISKU DI KANKRU

CENTER
BOSTON
MEDICAL

Kuze ki é testis jenétiku?

Jenétika é un ária di medisina ki ta analiza manera modi ki karakteristikas ta pasadu di pais pa fidju. Un altu risku di kankru tanbê pode ser pasadu di jerson pa jerson.

Jenis é kes parti di DNA ki ta fla nos korpu modi ki el ta funsiona. Alguns jeni ta pruteje-nu kontra kankru. Óras ki algen ten un jenis di pruteson kontra kankru ki ka ta funsiona, é ten más xansi di dizenvolve sertus tipu di kankru konparadu ku un pesoa normal.

Testis jenétiku é un testi di sangi ô kuspínhu ki ta analiza jenis di pruteson kontra kankru di un pesoa pa odja si es sa ta funsiona ô nau.

Pa kuze ki ta uzadu testis jenétiku di kankru?

- Si testis jenétiku konprova ma algen ten más xansi di dizenvolve kankru, kel informason li pode djuda orienta rastreiu di kankru, sima tanbê frikuénsia ki algen debe faze kolonoskopias, mamografia, rastreiu di próstata, etc.
- Si algen tene kankru, testis jenétiku pode ser uzadu pa sabe kal ki é midjor tratamentu pa kel kankru (kimioterapias, operasons, etc.).
- Si algen dja tinha kankru, testis jenétiku pode djuda splika pamodi ki kankru dizenvolve.
- Testis jenétikukata ditirmina si algen tene kankru. Apénas ta djuda intende si algen ten más xansi di dizenvolve sertus tipu di kankru konparadu ku un pesoa normal.

Kenha ki debe konsidera testis jenétiku di kankru?

- Testis jenétiku pode ser rikumendadu dependendu di stóriku pesoal ô familiar di algen ku kankru.
- Si bu ten un stóriku pesoal di kankru, fala ku bu onkolojista ô prestador di kuidadus primáriu pa sabe si bu debe konsulta jenétika di kankru.
- Si nunka bu tinha kankru ma bus familiaris tinha, fala ku bu médiku sobri un inkaminhamentu jenétiku di kankru, spesialmenti si dja bu tinha:
 - Monti familiaris prósimu ki tinha kankru, sima bus pais, irmon, tia, tiu, primu, y/ô avós.
 - Un ménbru di família ku kankru diagnostikadu nun idadi baxu di speradu pa kel tipu di kankru la (pur izénplu, kankru di próstata, di mama ô di kólon ku ménu di 50 anu).
 - Un ménbru di família ku kankru di pankrias ô di ováriu na kualker idadi.
 - Un ménbru di família ku un tipu raru di kankru ô tumor, sima kankru di mama maskulinu, retinoblastoma feokromositoma, paraqanlioma, ô tumor neuroendókrinu.
 - Un pridispozison pa kankru konxedu, ô mutason jenétiku, na

família.

- Sénpri informa bu médiku sobri novus kankru na família. Kel-li pode muda rastreiu di kankru ki bu ta meste y si testis jenétiku debe ô nau ser konsideradu!
- Nota: Sertus kankru, sima kankru di kólu di úteru y di pulmon, é jeralmenti pamodi kuzas ambiental. Testis jenétiku di kankru normalmenti ékarikumendadu pa kes tipu di kankru li.

Kuze ki ta kontise nun konsulta jenétiku?

- Ben pa un konsulta jenétiku ka signífika ma bu ten ki faze testis jenétiku. Bu pode sénpri nega faze testi ô bu pode skodje faze-l dipôs. Nu pode djuda-bu ku kel disizon la.
- Nu ta analiza bu stóriku médiku y rastreiu di kankru ki dja bu faze.
- Ka ta ten izami fíziku na konsulta jenétiku di kankru.
- Nu ta panha un stóriku familiar baziadu na diagnóstiku di kankru na bu família y nu ta dizenha un arvi jenialójiku. Nu ta purgunta sobri ménbus di família, inkluindu primus, avós, tias/tius, irmons, fidjus, y nétus. Kel-li ta djuda-nu intende ki testis ki é midjor, kazu mestedu.
- Nu ta fala di opsons di testis jenétiku y analiza binífisius y limitasons di testi.
- Ka tudu algen ki mensionadu na jenétika ki ta kualifika pa testis. Nu ta ditirmina kel-li duranti konsulta.
- Konsultas normalmenti pode leba ti un óra. Es pode ser prizensial ô pa tilifóni.
- Nu ta fala di pagamentu pa testis jenétiku na konsulta. Si bu ta kualifika ku bazi na bu stóriku familiar ô pesoal, sugurus normalmenti ta aprova pa faze testis.
- Ta leba monti simana pa mandadu rizultadu di testis jenétiku.
- Si testis for fetu, nu ta txoma-bu óras ki rizultadu sta dispuível y nu ta fala ku bo sobri es en ditalhis. Na kel mumentu la, nu ta konsigi djuda ditirmina kes prósimus pasu midjor pa bo y pa bus família.

Modi ki N ta prepara pa konsulta jenétiku di kankru?

- Djunta másimu di informason pusível sobri stóriku di kankru di bu família. Foka na:
 - Tipu di kankru(s) diagnostikadu - si pusível, tenta diskubri undi ki kel kankru kumesa (priméru diagnóstiku)
 - Idadi di diagnóstiku
 - Idadi y kauza di morti, si ta aplika
 - Nota si algun ménbru di família dja tinha pólipus di kólon atxadu duranti kolonoskopia.
- Si algen di bu família dja fazeba testis jenétiku, traze un kópia di se rilatóriu di testi jenétiku. Kel-li é inpurtanti pa garanti un avaliason y testi adekuadu kazu testis fazedu.
- Si bo ô bus familiar ta mora fora di Boston, bu pode konsulta kel website li pa lokaliza un konselheru jenétiku na bu rijion: findageneticcounselor.nsgcc.org